

Tudományos és Műszaki Tájékoztatás

Főszerkesztő
FUTALA TIBOR

Szerkesztő bizottság

Bauer József (KG Informatik), Egyházy Tiborné (VVEKK)
Kovács Dezső (ÉTK), Lécesné Mesterházi-Nagy Márta
(BMEKK), Novák István (szerkesztőségi titkár - OMKDK)
Papp István (KMK), Sárdy Péter (MM), Szántó Péter
(OMKDK), Székely Dániel (MTA KK), Vajda Erik (OMKDK)

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
a Munka Vörös Zászló Érdemrendjével kitüntetett
ORSZÁGOS MŰSZAKI KÖNYVTÁR
ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, VIII. Reviczky u. 6.
Postai cím: Budapest, Pf. 12.
1428

A szerkesztőség telefonszáma: 336-309/158 mellék

Megjelenik évente 12 szám

Előfizetési díj: 600 Ft

Egyes szám ára: 50 Ft

Előfizethető bármely postahivatalnál, a Posta
hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlapirodánál
(Budapest, 1900) közvetlenül, vagy postautalványon,
valamint átutalással

a KHI 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra.

HU ISSN 0041-3917

Coden TMTA-A

Eng. sz.: III/SZI/304/1976

Kiadja az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ

A szerkesztésért felelős: Futala Tibor

A kiadásért felelős: Ágoston Mihály

Készült az OMKDK sokszorosító üzemében.

Budapest, VIII. Reviczky u. 6.

Felelős vezető: Janoch Gyula

- Kézirat leadás időpontja: 1981. december 10.

Nyomdai táskaszám: 6628

Lapunkat referálja:

BULLETIN SIGNALÉTIQUE, SCIENCES HUMAINES

HUNGARIAN LIBRARY AND INFORMATION
SCIENCE ABSTRACTS

INFORMATION SCIENCE ABSTRACTS

LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE
ABSTRACTS

REFERATIVNŪJ ZSRNAL, INFORMATIKA

SCIENCE ABSTRACTS
SERIES C. COMPUTER AND CONTROL

VENGERSZKAJA LITERATURA
PO BIBLIOTEKOVEDENIJU I INFORMATIKE

Index: 26844

A cikkek és ismertetések szerzőik véleményét tükrözik
és nem képviselik szükségszerűen a szerkesztőség
álláspontját.

SZÁMÍTÓGÉPPAL SEGÍTETT KOMPLEX ÉPÍTÉSÜGYI SZAKIRODALMI INFORMÁCIÓSZOLGÁLTATÁS MEGSZERVEZÉSE ÉS MŰKÖDTETÉSE

Terebessy Ákos

Építésügyi Tájékoztatási Központ

A tervezés, kutatás és fejlesztés terén felhasználható információvolumen növekedése, valamint a feldolgozott szakirodalmi információk szükségszerű hasznosítása valamennyi alap- és alkalmazott tudományterületet – így az építésügyet is – közvetlenül érintő alapvető probléma. Megoldására a világ számos országában a legkülönfélébb szakterületeken számítógépes adattárakat szerveztek, hogy az érdekelt szakembereket gyorsan és meghatározott tárgykörökre vonatkozóan minél teljesebben tudják ellátni értékes információkkal.

Ismeretes, hogy a kutatási, fejlesztési, termelési információk zöme ma még jórészt különféle nyomtatott dokumentumokban jelenik meg, amelyek áttekintése szinte megoldhatatlan feladat. Éppen ezért egy olyan kis ország, mint Magyarország, amely nyelvileg is meglehetősen elkülönül a többi országtól, a hazai információfeldolgozás mellett csakis a más országokkal való együttműködéssel és a más országokban már meglévő számítógépes információtárak adaptálásával tudja megfelelő szinten kielégíteni a hazai szakemberek információigényeit. A hazai építésügyi számítógépes szakirodalmi információszolgáltatásokra is jellemző tehát, hogy komplexen, több adatbázisból biztosítják a releváns információkat az érdekelt szakemberek számára.

A komplex építésügyi számítógépes információszolgáltatásokat szervező *Építésügyi Tájékoztatási Központ (ÉTK)* az adatbázisok kialakítása, fejlesztése közben szorosan együttműködik a hazai építésügyi bázisintézetekkel, a KGST-országok építésügyi tájékoztatási intézeteivel, továbbá a nyugat-európai országok egyes építés-

ügyi tájékoztatási szervezeteivel. A hazai intézményekkel való szoros együttműködés a rendelkezésre álló szakirodalmi dokumentumok minél teljesebb körű feldolgozására és szolgáltatására irányul, és megfelelő kétoldalú szerződéses kapcsolatokra támaszkodik. A KGST-országok építésügyi tájékoztatási szerveivel kialakult sokoldalú mágnesszalagos információcsere az e szervezet keretében létrehozott közös megállapodásokon alapul. A nyugat-európai országok egyes építésügyi tájékoztatási szerveivel létrejött kapcsolatok részben kereskedelmi jellegűek (IRB – Informations Verbundzentrum für Raum und Bau, NSZK), részben kétoldalú együttműködésen alapulnak (Byggdok – Svédország).

A kapcsolatok további fejlesztése, illetve új szerződéses kapcsolatok létrehozása az adattári bázisok és ezzel együtt az adattári szolgáltatások növelését teszi lehetővé. Az elkövetkező években a CIB-en (Conseil International du Bâtiment – az ENSZ Nemzetközi Építéstudományi és Dokumentációs Tanácsa) belüli nemzetközi együttműködés fokozódása révén hathatós kapcsolatokra törekszünk a CIBDOK adatbázissal, amely lehetővé teszi a már említett IRB adatbázis mellett a skandináv, a francia és az angol építésügyi adatbázisok hazai használatát.

A számítógéppel segített komplex építésügyi szakirodalmi információszolgáltatás jellemzője tehát, hogy a szakterületen működő vagy megszervezés alatt álló valamennyi számítógépes adatbázis használatát számításhoz veszi, és a hazai és külföldi építésügyi szervezetekkel, valamint a nemzetközi szervezetekkel való széles körű együttműködésre épít.

1. Számítógépes szakirodalmi adattárak az építésügyi tájékoztatásban

A hazai építési szakemberek gyors, korszerű, hatékony és sokoldalú információellátása érdekében az ÉTK két adatbázisból biztosítja a szükséges releváns információk folyamatos szolgáltatását. A két egymástól elkülönülő, de azonos Siemens-GOLEM rendszerben szervezett adattár a következő:

- közös adattár a hazailag feldolgozott és a KGST mágnesszalagos információcseréjében más országoktól kapott információkból,
- az IRB (NSZK) mágnesszalagjaiból kialakított adattár.

Mindkét adattárból a következő primer információhordozó dokumentumok legfontosabb adatai kereshetők vissza meghatározott tartalmi és formai szempontok szerint: szakkönyvek, szakfolyóiratcikkek, szabadalmi leírások, szabványok, szabályozási dokumentumok, doktori disszertációk, kutatási jelentések, prospektusok, gyártmányismertetőik.

Látjuk tehát, hogy az adattári szolgáltatások a szakemberek körében „szürke irodalomnak” nevezett és sokak által rendszeresen tanulmányozott szakirodalmon kívül a nagyobb érdeklődésre számot tartó *speciális dokumentumok információhoz hozzáférést is biztosítják*. Az adattárakból nyerhető információk hasznosíthatósága szempontjából alapvető fontosságú, hogy a tárolt információkat mely nyelveken publikált dokumentumokból válogatták ki és dolgozták fel.

Az említett adattárak a következő nyelveken publikált dokumentumokból tartalmaznak adatokat, illetve információkat: angol, német, francia, orosz, olasz, spanyol, svéd, norvég, finn, dán, lengyel, cseh, szerb-horvát, holland, román, bolgár, magyar.

Az adattárakban tárolt információk a következő adatelemekből állnak:

- a közlemény címe eredeti nyelven,
- a közlemény címe magyarul vagy oroszul vagy németül,
- a szerző(k) neve,
- a közleményt tartalmazó eredeti dokumentum azonosító adatai,
- a kiadásra és terjedelempre vonatkozó adatok (megjelenés helye, éve, kiadó, lapszám stb.),
- esetenként a feldolgozott közlemény néhány soros tartalmi ismertetése a feldolgozó ország nyelvén (magyar, orosz, német stb.),
- tárgyszavak magyarul, az IRB-nél németül,
- egyéb azonosító jelzetek (lelőhely, raktári jelzet, mikrofilmjelzete stb.).

Az adattárak az építőipari tervezés, kutatás és kivitelezés, az építőanyagipari kutatás és gyártás, a regionális tervezés és városépítés valamennyi fő és részterületére vonatkozóan tartalmaznak a már említett

módon feldolgozott információkat. Az építésügy főbb szakterületei mellett a mérnöki magasépítés, hidépítés, vízépítés, útépítés, vasútépítés, valamint a vállalati gazdálkodás, az építéspolitikai és az építésgazdaság egyes problémáival foglalkozó fontosabb közlemények adatait is tartalmazzák.

A két adattárba évenként 30–40 ezer építésügyi közlemény feldolgozása kerül be, tehát az ÉTK ekkora információmennyiségből képes a jelentkező sajátos információigények kielégítésére. Az adattárakra szervezett különböző szolgáltatások révén az információfelhasználók általános és speciális szakirodalmi információigényei egyaránt kellő hatékonysággal, szelektivitással és gyorsasággal folyamatosan elégíthetők ki.

2. Számítógépes szakirodalmi információszolgáltatások

A röviden ismertetett adattárakból az ÉTK – a hazai információfelhasználó szakemberek igényeinek figyelembevételével – különböző szolgáltatásokat szervezett. Miután a hazai szakemberek addig csak a hagyományos információszolgáltatásokat ismerték és használták, az új számítógépes szolgáltatások megismertetésére nagy gondot kellett fordítani. Így a rendszeres szolgáltatások bevezetésére a már megszokottnál több időt és energiát kellett áldozni. Tekintetbe véve, hogy az új számítógépes szolgáltatások nemcsak több lehetőséget biztosítanak a felhasználónak, hanem jóval többre is kerülnek a hagyományos szolgáltatásoknál, a releváns információk gyors és komplex – a számítógépi és reprográfiai eszközöket együttesen alkalmazó – szolgáltatási formáit kellett előtérbe helyezni, illetve meghonosítani. Így a számítógépes adattárak segítségével 1981 második felében a következő információszolgáltatásokat kezdtük el:

Szelektív Folyamatos Témafeldolgozás

Meghatározott témákban a felhasználók szakmai és egyéni szempontjai szerint folyamatosan, kéthavonként csak a témakörbe tartozó legújabb releváns információk közlése. A szolgáltatás igénybe vevői pontos és gyors áttekintést kapnak az általuk kiválasztott és figyelt témák szakirodalmáról, a szakirodalomban közölt új kutatási, fejlesztési, termelési eredményekről. Az igényelt témával foglalkozó szakirodalmi források keresését a számítógépes adattárban az erre kidolgozott keresőprofil segítségével végezzük el. Az első keresési eredmények kiértékelése alapján lehetőség van a keresőprofil módosítására, pontosítására.

Aktuális Témák Figyelőszolgálat

Az építésügy 10 fontos tématerületéről a feldolgozott legfrissebb szakirodalmi források legfontosabb adatainak rendszeres közlése. A kiválasztott témakörök a következők: alapozás, beton- és vasbetonépítés, előregyártott elemek és építésszerelés, acélszerkezetes építés, könnyűszerkezetes építés, építési- és szakipari munkák, közműépítés, fenntartási építés, energiatakarékosság a magasépítésben, energiatakarékos épületgépészeti megoldások. A figyelőszolgálat keretében a felhasználók a felsorolt témakörökből általuk kiválasztottakra kéthavonta rendszeresen megkapják a számítógép által kiírt irodalomjegyzéket, magyar nyelvű címfordításokkal és a teljes jegyzék mikrofilmlapos másolatával.

Retrospektív Témakeresés

A felhasználók által pontosan megfogalmazott bármely építésügyi téma szakirodalmi információit visszamenőlegesen kerestetjük az adattárban az erre készített keresőprofilal, és a keresés eredményét tartalmazó, számítógéppel kiírt irodalomjegyzéket adjuk át az igénylőnek. A szolgáltatás keretében a felhasználó a keresőprofilal logikailag is meghatározott téma valamennyi releváns információforrás-adatát megkapja.

Komplex szolgáltatás

A felhasználó az előzőekben felsorolt szolgáltatásformák meghatározott kombinációját is megrendelheti. Ebben az esetben a megrendelő a számítógéppel kiírt irodalomforrások jegyzéke mellett még 100 oldalnyi fordítást és 100 oldal xerox-másolatot is igényelhet.

A Szelektív Folyamatos Témafeldolgozás és a Retrospektív Témakeresés igénybevétele esetén a felhasználók többféle szempont szerint kérhetik az adattárban levő szakirodalmi információforrások adatainak szolgáltatását. Ilyenek lehetnek:

- a feldolgozott forrásművek szerző(i),
- a forrásmű publikációjának éve, illetve a meghatározott évben, vagy időintervallumban megjelent publikációk,
- folyóiratcikkek esetében az azokat közlő folyóirat(ok) címe(i),
- a feldolgozott eredeti forrásmű nyelve,
- a feldolgozott eredeti forrásdokumentum típusa,
- a feldolgozott információhordozó tezaurusz-deszkriptorokkal jellemzett tartalma,
- a felsoroltak tetszés szerinti kombinációja.

A felsorolt keresési lehetőségekre megszerkesztett keresőprofilokban a felsorolt szempontokat, tárgyszavakat a Boole-féle algebrai logika alapján ÉS, VAGY, NEM logikai operátorokkal logikai szorzattá kell fejleszteni. Az így végzett keresések elfogadható szintű (20–25%-os) „zaj”-jal biztosítják a releváns információforrások adatainak szolgáltatását.

A szolgáltatások alapjául szolgáló adattárakban az információkeresés *Siemens 4004/151 J* típusú nagy-számítógépen történik (központi memóriaegysége 1024 K), amely BS 2000-es operációs rendszerben, párbeszédés üzemmódban (conversational mode) üzemel. Az alkalmazott software: Siemens-GOLEM 2, amelyet 10 felhasználói input-output program tesz teljessé.

3. További fejlesztési célkitűzések az információellátás komplexitásának növelésére

Az ismertetett hazai építésügyi számítógépes szakirodalmi információszolgáltatási rendszer felépítésében és tartalmában nagymértékben hasonló a más országokban már több év óta működő, illetve a hazailag más szakterületeken működő számítógépes adattári szolgáltatásokhoz. Ugyanakkor az azonos tématerület irodalmának forrásdokumentumait tartalmazó adattárak összekapcsolása révén az egyes országokban üzemelő rendszereknél komplexebben képes az építésügyi szakemberek információellátására. A meglévő adattári szolgáltatások komplexitásának növelését a következő fejlesztési koncepció alapján kívánjuk elérni:

- a) a kétoldalú és a sokoldalú nemzetközi kapcsolatok fejlesztése, valamint a nemzetközi szakmai szervezetekben való aktív részvétel fokozása révén további számítógépes szakirodalmi adatbázisok bekapcsolása a hazai építésügyi információszolgáltatási rendszerbe;
- b) a meglévő szolgáltatási rendszer hatékonyságának növelése céljából tökéletesíteni kell a rendelkezésre álló számítástechnikai és mikrofilmtechnikai tájékoztatási „termékek” összekapcsolását úgy, hogy a jeladó adatok szolgáltatásával együtt az eredeti forrásművet is szolgáltatni lehessen mikrofilmlapokon;
- c) a számítógépes szakirodalmi információszolgáltatást a komplex építésügyi információszolgáltatás egyik fontos részének kell tekinteni, és folyamatosan gondoskodni kell a jelenleg fejlesztés alatt álló és ugyancsak a komplex szolgáltatás részét képező termékinformációs és faktografikus adattárakkal való összekapcsolásáról. Az említett további számítógépes adattárak létrehozásához nélkülözhetetlen az érdekelt hazai építésügyi intézmények, szervezetek aktív együttműködése. Csakis az említett adattárak létrehozását és összekapcsolását követően lehet ténylegesen az építésügyi szakemberek sokoldalú, komplex információellátását kellő szinten és az igényeknek megfelelően biztosítani.

*

Az építésügyi szakirodalmi tájékoztatás fokozatos számítógépesítése az 1970-es évek közepétől végzett intenzív előkészítő munka eredményeképpen valósult meg. A cél az, hogy ez évtől kezdve a hazai építésügyi tájékoztatásban a számítógépes adattárakra támaszkodó komplex információszolgáltatás legyen a fő forma, 1985-ben pedig a szakemberek számára szükséges és elégséges információk az általuk igényelt formában megfelelő gyorsasággal álljanak a rendelkezésre.

TEREBESSY Ákos: Számítógéppel segített komplex építésügyi szakirodalmi információszolgáltatás megszervezése és működtetése

Az Építésügyi Tájékoztatási Központ (ÉTK) komplex számítógépes információszolgáltatásai a hazai építésügyi bázisszervekkel, valamint a KGST-országok és egyes nyugati országok építésügyi tájékoztatási szervezeteivel való szoros együttműködésre épülnek. A cikk ismerteti a komplex tájékoztatás alapjául szolgáló adatbázisokat, a különféle információszolgáltatásokat és az információellátás komplexitásának növelésére irányuló fejlesztési célkitűzéseket.

* * *

TEREBESSY, Á.: Organization and operation of a complex computerized construction engineering information service

The complex computerized information services of the Building Information Center (ÉTK) are based on close co-operation with the building and construction industry organizations in Hungary as well as with information institutes of the Comecon countries and of some Western countries. The article describes the databases, the information services and presents the objectives to promote the comprehensiveness of information supply.

* * *

ТЕРЕБЕШИ, А.: Организация и функционирование комплексного информационного обслуживания по строительству на базе вычислительной техники

Комплексное информационное обслуживание на базе вычислительной техники, осуществляемое Центром научно-технической строительной информации (ЭТК), строится на тесном сотрудничестве между базовыми органами по строительству ВНР, органами строительной информации стран-членов СЭВ и некоторых западных стран. Статья знакомит с базами данных, служащими основой комплексного информационного обслуживания, с различными информационными услугами ЭТК и с задачами по развитию, направленными на увеличение сложности обслуживания.

* * *

TEREBESSY, Ákos: Organisation und Betätigung eines rechnergestützten komplexen fachliterarischen Informationsdienstes für die Bauindustrie

Die komplexen, rechnergestützten Informationsdienste des Informationszentrums für Bauwesen (ÉTK) sind auf eine intensive Zusammenarbeit mit den Basisorganisationen des Bauwesens in Ungarn, sowie mit den Informationsstellen für Bauwesen in den RGW-Ländern und in einzelnen westlichen Ländern gegründet. Es sind die als Grundlage der komplexen Informationsversorgung dienenden Datenbasen, verschiedene Informationsdienste und die Entwicklungsvorhaben zur Erhöhung der Komplexität der Informationsversorgung beschrieben.

* * *

